

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

Bulvarų juokai ir ašaros

Kadaise Salomėja Nėris, kuri, kaip bežvelgtum į sudėtingas jos gyvenimo peripetijas, neabejotinai yra viena didžiausių visų laikų lietuvių poečių, rašė: „Ruduo Paryžiu – šlapia – / Bulvaruose šviesu“... Ir kaipgi gali būti tamsu, jei bulvaras (pranc. boulevard) – ne kas kita, o medžiais, krūmais ar gėlėmis apsodintas ir, aišku, tinkamai apšviestas gatvės tarpas, kur patogiai pasišmonėdami gali sau vaikščioti pėstieji. Ir šiai nekaltai žodžio reikšmei jokios įtakos neturi, jei kur nors tamsesniame bulvaro kampelyje iš bado nuleipsta gėles pardavinėjanti mergaitė.

Kur kas įdomiau tai, kodėl šiandien šis nekaltas žodis įkūnija vulgarumą, prastą skonį ir lėkštą pasaulėvoką, formuojamą ne estetiškos kultūros, o gaudų, apkalbų, kičo ir neišmanymo. O dar įdomiau, stačiai nesuvokiama, kodėl jis, taip akivaizdžiai demonstruojamas, pavyzdžiui, komercinių televizijų pokalbių šou, pateikiamas kaip natūraliausia duotybė. Ir kodėl žinomo politiko žmonai negėda dalyvauti šitame šou kartu su bulvarinio lygio dainininkėmis ar būrėjomis iš kavos tirščių, kalbėtis tokiomis temomis, ką suteikia moteriai gyvenimas su jaunesniu vyru ir ar būtina iki santuokos laikytis skaisybės.

Negėda, nes tenka pripažinti, kad ir mūsų politikai, ir jų žmonos – to paties kultūrinės savivokos lygio, kaip ir būrėjos iš kavos tirščių. Ar politikas turi humoro ir savigarbos jausmą, taip pat galima pasitikrinti, peržvelgus kasmetinius „Aukšinių svogūnų“ „apdovanojimus“ – į tokį žemo lygio šou joks save gerbiantis žmogus paprasčiausiai neitų, kaip šviesu ir blizgu tame bulvariniame renginyje bebūtų.

Tenka daryti liūdną išvadą – mūsų „elitui“ suprantamas, ko gero, tik fiziologinis

Laisvės alėja naktį.

Efoto.lt nuotrauka

humoras, kokį tenka matyti „Amerikietiškuose namų vaizdeliuose“. Humoras kaip intelektualinis produktas mūsų „elitui“ svetimas. Tad nenuostabu, kad ir bulvarinėse pokalbių laidose liete liejasi tokie pajuokavimai ir pašmaikštavimai, kurie besiklausančiam žmogui, dar pamenančiam A. Čechovo žodžius „Ponai, iš ko gi juokiatės?“ darosi šleikštu ir nesmagu.

Žinoma, dabar madinga būti šmaikščiam, laidyti juokelius ir visa kita. Bet tai ne kas kita, o tik lengvabūdiškumas, tik elgesio forma, kuri nieko bendro neturi su juoku, įkūnijančiu katarsį. Ir daugelis tų šmaikščių žmonių, kurie blizga bulvaruose, iš esmės gal nė nemoka juoktis. Tikras juokas per daug brangus, kad jį švaistytum bet kam, užtat juoką branginantys žmonės nereata atrodo liūdni ir netgi nesišypso.

Užtat šmaikštieji taškosi pigaus šampano purslais į visas puses. Ir kai išmoksti būti toks – besitaškantis ir visada išsišiepęs – gyvenimas tau akivaizdžiai pagerėja. Kaip savas žmogus būni kviečiamas į pokalbių laidas plepėti apie visokius niekus, įgyji sąmojingo žmogaus reputaciją, o jeigu netyčia numirtum, tai būtų įvardyta kaip didi netektis, nacionalinis praradimas. Bulvaras toks jau yra – šviesus. Ir tu čia turi blizgėti – pigiais juokais ir lygiais, išbalintais dantimis. Ir jei Nėries mergaitė numirė sušalusi, taip jai ir reikia, ji nebuvo šmaikšti.

Žinoma, bulvaras mėgsta ir ašaras. Irgi spindinčias. Dirbtinio perlo grožio. Tik, šiukštu, ne nubėgusį blakstienų tušą ir nuplautą pudrą, kai išlenda raukšlės ir pigmentinės dėmės lyg kokie sielvarto kalnagūbriai sniegui nutirpus. Mokėk tinkamai verkti ir juokauti – ir bulvaras tau bus gimtieji namai.

Renata Šerelytė

DVI DEŠIMTI SŪ

*Ruduo Paryžiu – šlapia –
Bulvaruose šviesu –
„Štai, gėlės! Gražios! Kvepia!
Tik dvi dešimtį sū!*

*Čia baltos, čia raudonos –
Taip mėgiamos visų –
Nevalgiau šiandien... Ponai!
Tik dvi dešimtį sū!”*

*Šalti lašai sruvena
Nuo sulytų kasų –,
„Oi, pirkit, ponai mano,
Tik dvi dešimtį sū!*

*Palauk! .. nors tu, bent vienas
Neužsikimšk ausų!
Stimpu čia visą dieną
Už dvidešimtį sū –*

*Nuvargę stingsta pirštai
Ir akyse tamsu –
Gyvenime! Aš mirštu,
Dėl dvidešimtį sū!”*

Salomėja Nėris

1937.I.14. Diemedžiu žydėsiu:
Eilėraščiai. - Kaunas: Sakalas, 1938.

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1-as psl. Renata Šerelytė. Bulvarų juokai ir ašaros • **2-as psl.** Stanislovas Abromavičius. Skausminga Jakučionių šeimos istorija (2) • **3-as psl.** Poetinis Druskininkų ruduo – jotvingių metas. Rolandas Rastauskas, Mindaugas Nastaravičius. Eilėraščiai • **4-as psl.** Akvilina Cicėnaitė. Niujorko respublika. Ištrauka iš romano • **5-as psl.** Antanas Čerpė. Karališkieji vizitai, bibliotekos ir iššūkiai • **6-as psl.** Leonas Peleckis-Kaktavičius. Lietuvanis sugrįžta, arba trys Liudvikai (7) • **7-as psl.** „Gaida 2015“. Justės Janulytės „Švytėjimas“/ Romualdas Kriaučiūnas. Dėmesys knygai, kuri dar neišspausdinta • **8-as psl.** Kultūros kronika

Kitame numeryje: Poetinis Druskininkų ruduo • Daina Opolskaitė: „Eksperimentas gyventi“

Redaguoja Renata Šerelytė renata.serelyte@gmail.com • Maketuoja Jonas Kuprys

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2015 m. suteikė 15 000 Eur paramą šeštadieniniam „Draugo“ priedui „Kultūra“, projektui „Lietuvos kultūros sklaida ir kultūros paveldo išsaugojimas bei lietuvių puoselėjimas pasaulyje“

SKAUSMINGA JAKUČIONIŲ ŠEIMOS ISTORIJA (2)

Stanislovas Abromavičius

Tęsinys. Pradžia 2015 m. spalio 10 d. „Kultūroje“

1989 metais Sovietų Sąjungoje M. Gorbačioviui šiek tiek atleidus tautų suvaržymo pančius, mažasis 1941 metų birželio tremtinys Algimantas Jakučionis, savo draugo ir bendražygio Romualdo Baltučio padedamas, nuvyko į Sibirą, į Kiseliovski miestą parsivežti R. Baltučio tėvo palaikų, o iš Kalnų Altajaus – Elenos Šlitaitės-Jakučionienės palaikų. Altajuje, fermoje, kur gyventa, dar sutiko žmonių, kurie prisiminė jauną moterį. Mamos kapą lengvai surado, nes jis po laidotuvių buvo apsodintas keturiais maumedžiais. Vietiniams altajiečiams jos mirtis nuo žaibo padarė labai stiprų įspūdį. Kada vienas rusas nukirto prie kapo pasodintą medį ir netrukus pats žuvo avarijoje, tai buvo įvertinta kaip dievų bausmė. Rado tris išlikusius medžius ir medinį kryžių, kuris buvo sukaltas Baltučio tėvo nukaltomis vinimis. Cinkuotose karstuose sudėtus palaikus parsivežė į Lietuvą ir iškilmingai perlaidojo Šiaulių kapinėse. Deja, tėvelio palaikai taip ir liko ilsėtis Rešotų 7-o lagerio teritorijoje Nižnij Ingašo rajone, Krasnojarsko krašte. Kai sūnus su grupe tremtinių, kurių tėvai buvo kalėjė keliuose Rešotų lageriuose, nuvyko į Rešotus, jo kapo nerado, nes kapinės buvo sunaikintos. Šalia lagerio griuvėsių įrengtose vėlesnėse kapinėse radę neseniai lietuvių pastatytą iš geležinkelio bėgių atminimo kryžių, pastatė savo kuklų metalinį kryželį, atsivežtą iš Šiaulių.

Bėgo nubėgo metai. Atrodo, kad viskas turėtų nublankti: nelaimės, praradimai... Deja, gyvenime to nebūna, kai prarandame savuosius, dažnai atsimename jų skausmą, sako Algimantas Jakučionis. Jis su žmona Elena užaugino gražią šeimą. Kartu gyvenantis sūnus Darius, inžinierius elektrikas, su žmona Daiva užaugino sūnų Joną ir dukrą Rugilę, siekiančius aukštojo mokslo. Antrasis sūnus Saulius, vadybininkas, su žmona Saule užaugino dukrą Aistę, jau dvyliktokę. Visi gyvena Lietuvoje. Algimantas, dabar jau pensininkas, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos Šiaulių skyriaus valdybos narys, dainuoja buvusių tremtinių ir politinių kalinių chore. Jis dažnai lankosi tremtinių susibūrimuose, jo prisiminimai skamba gyvu žodžiu, spausdinami laikraščiuose ir knygose. Šiaulių vyskupijos pastoraciniame centre pristatant Rimvydo Racėno knygą „I mielą šalį Lietuvą“, jis kalbėjo kartu su gerai žinomais žmonėmis: prof. Vyteniu Rinkumi, Romualdu Baltučiu, Maryte Rimkiene, Meilute Maryte Raštikyte-Alksniene.

Toje knygoje pateikiamos tremtinių bėglių ir našlaičių pargabenimo į Lietuvą istorijos. Pirmojoje dalyje pasakojama apie nelegalų tremtinių grįžimą į Lietuvą ir su tuo susijusius dramatiškus išgyvenimus remiantis autentiškais prisiminimais. Antrojoje dalyje supažindinama su legaliu tremtinių vaikų našlaičių pargabenimu į Tėvynę. Apie šias ekspedicijas ir už jas atsakingus asmenis visuomenė dar mažai žino, todėl stengiasi kuo išsamiau papasakoti apie pasiaukojusius ekspedicijų vadovus, kurie vyko į tolimas ir pavojų kupinas keliones, kad parvežtų į Tėvynę svetimoje žemėje vargstančius našlaičius.

Mūsų pasakojimą apie gyvenimą tremtyje ir sunkią našlaičio kelionę į Lietuvą tęsia pats mažasis tremtinys Algimantas Jakučionis.

„1941 metų birželio 14 dieną mamą ištrėmė į Kalnų Altajaus Ongudajaus rajono Tengos sovchozą. Man tada buvo 9 mėnesiai. Tėvelį atskyrė ir išvežė į Rešotų lagerį, kur jis buvo nužudytas tardymo metu.

Mama buvo jauna, drąsi ir energinga. Kai susirgau, ji sugebėjo nuspirti pusę karvės ir taip išgelbėti man gyvybę. Sunkiomis tremties sąlygomis nuvežė mane į kitą miestą

padaryti reikalingą operaciją! 1945 06 23 šienaudama kalnuose perkūnijos metu žuvo mama, likau vienas. Buvo sužeistos dar dvi lietuvės. Du metus manimi rūpinosi Joana Tallat-Kelpšienė. Visoje šioje nelaimių grandinėje man pasisekė, nes atsirado galimybė mums, našlaičiams, grįžti į Lietuvą. 1947 metais neturėjau nė septynerių, tad mano prisiminimai remiasi ir truputį vyresnės tremtinės Birutės Latakaitės-Svilienės liudijimais...

Tą vasarą Birutės sesuo Emilija gavo laišką, kad jos globojamos mergaitės Vandutės Šutaitės lau-

kiaatstovas iš Lietuvos, kuris ketina ją parvežti į Lietuvą. Prie jų galėjo prisidėti ir kiti našlaičiai. Tada susirengėme iš Tengos trise: septyniolikmetė Birutė Latakaitė ir trylikametė Irena Strockytė (vėliau – Butkienė) ir aš. Abi mergaitės Altajuje paliko savo artimuosius. Tai buvo 1947 metų liepos pabaiga. (Birutė Latakaitė-Svilienė iš Lietuvos buvo ištrėmta dar kartą, o Irenai Strockytei-Butkienei pasisekė išsislapstyti. Aš jas susiradau Atgimimo metu per *Veidrodžio* laidą Lietuvos televizijoje paskelbus mano laišką. Abi jos dalyvavo ir mano parvežtos mamos palaikų laidotuvsė Šiauliuose.)

Reikėjo pasiekti už tūkstančio kilometrų esantį Barnaulą, kur atstovas iš Lietuvos rinko našlaičius iš gretimų rajonų. Išėjome pėsčiomis. Pakelyje sustabdėme seną rusišką pakeleivinę mašiną. Užlipome į kėbulą ant vilnos maišų, pasidarėme po duobelę atsistėti. Kalnuose kelias buvo siauras, tad mus pasivijęs amerikoniškas sunkvežimis su kareiviais negalėjo aplenkti, o signalo vairuotojas negirdėjo dėl mašinos keliamo triukšmo. Nepadėjo ir mūsų kumstelių daužymas į kabinos viršų. Galiausiai kareiviai nusprendė mūsų mašiną pastumti, nuo ko ji virto ant šono. Mergaitės nušoko toliau, o aš nusiritau į griovelį po mašiną. Taip šį kartą likimas mane pasigailėjo. Kareiviai aprėkė vairuotoją, bet mašiną atkėlė ir važiavome toliau.

Į Bijską atvažiavome vidunaktį. Šiaip taip praleidę naktį, apie pietus radome kitą mašiną, kuri mus nuvežė į Barnaulą. Čia suradome atstovą iš Lietuvos Juozą Zakarauską, kuris, kol surinko našlaičius, mus patalpino į vaikų namus.

Grįžusius į Vilnių visus pristatė į vaikų namus (atrodo, Nr. 5), iš kur galėjo pasiimti gimines. Likęs paskutinis neatsimintas, lauke sutikau dvi moteris. Jos mane atpažino, nes tai buvo mano tetos iš tėvelio pusės – Anastazija Kizevičienė ir Marija Žemaitienė, gyvenančios prie Kauno. Mane pasiėmė auginti teta Marija. Jos šeimoje buvo dvi dukros – Aleksandra (g. 1931 m.) tuo metu mokėsi gimnazijoje Kaune, vėliau, baigusi Veterinarijos akademiją, tapo zootechnike. Ištekęs už Sigito Radžiūno (1932–2004), veterinoriaus, užaugino dvi dukras: Danguolę ir Violetą.

Aš pradėjau mokytis Tabariškių septynmetėje mokykloje, padėjau dirbti tetos šeimai ūkio darbus, išgyvenau jų ūkio išbuožinimą (nors turėjo tik 14 ha, o buožino ūkius nuo 20 ha), nes reikėjo suvaryti į kolchozus. Čia daugelį kartų išgyvenome su tetos šeima galimų trėmimų baimę. Kažkas apie juos pranešdavo, tada visi išeidavo iš namų slėptis, tik aš likdavau jų saugoti, nes antrą kartą į Sibirą keliaut nesitikėjau. Gyvenome pamišky, tai ateidavo pas mus ir partizanai, ir stribai. Vieną kartą mane prie obels pastatė stribai žadėjo nušauti, nes bandžiau bėgti į kaimą prašytis pagalbos, mat jie veržėsi į mūsų namą apiplėsti. O jų pirštai buvo ilgi... Mačiau kolektyvizacijos aukštumas, kai pavasariais iš bado arklus kabindavo ant virvių, nes jie patys nepastovėjo...

Baigęs mokyklą, turėjau pradėti mokytis specialybės, nes teta vieną savo dukrą jau leido į gimnaziją, o aš būčiau buvęs per sunki našta. Įstojau į Kauno politechnikumą mokytis kelių statybos specialybės. Jį baigiau 1958 metais, pasiėmiau likusį nuo visų paskyrimą, nes vis vien už metų reikėjo eiti į armiją, ir išvažiavau dirbti į Pasvalio Kelių statybos ir eksploatacijos rajoną Nr. 27. Nuo to laiko prasiėjo visiškai savarankiškas mano gyvenimas.

Tuo metu kažkaip į mano rankas pateko užsienio lietuviams skirtas laikraštis „Tėvynės balsas“. Jame buvo spausdinami skelbimai ieškančių giminių už „geležinės uždangos“, o aš iš giminių buvau girdėjęs, kad ir mano teta pasitraukė į Vakarus prieš rusų sugrįžimą. Parašiau skelbimą ir greitai gavau atsakymą iš JAV.

Nukelta į 8 psl.

Šiauliškiai tremtiniai, kurių tėvai kalėjo Krasnojarsko krašto Rešotų lageriuose (7-ame ir 10-ame). Algimantas – antroje eilėje, viduryje, 1990

Su Romualdu Baltučiu lituoja cinkuotą karstą su Elenos Jakučionienės palaikais. Kalnų Altajus, 1989

Algimantas prie mamos karsto su savo globėjomis Joana Tallat-Kelpšiene ir Marijona Žemaitiene

Poetinis Druskininkų Ruduo – Jotvingių Metas

Praėjusį savaitgalį Druskininkuose vyko kasmetinis Poetinis Druskininkų ruduo. Šiųmetinė Jotvingių premija skirta rašytojui Rolandui Rastauskui, jaunojo jotvingio premija – Mindaugui Nastaravičiui. 1985-ais metais poeto Sigitos Gedos įsteigta Jotvingių premija skiriama kasmet už per pastaruosius dvejus metus išleistą geriausią poezijos knygą, skaičiuojant nuo vieno Poetinio Druskininkų rudens festivalio iki kito.

Jaunojo jotvingio premijos laureatas poetas Mindaugas Nastaravičius

Mindaugas Nastaravičius kurčias pasimatymas

ji: na, ir kaip aš tau atrodau?
jis: tiesą sakant, galvojau, kad bus daug blogiau.
Iš tyčia nugirsto pokalbio gatvėje mums susitikus pirmąjį kartą, po dviejų valandų ištarei, kad *nieko nebus* po mėnesio ir aš pasakiau, kad nebus, o tu nueidama atsisukai, kad *šiaip tai nieko ir nevyksta* po pusmečio jau suplukdėme knygas į bendrą buvimą – *žiūrėk, kai kurios sutampa*, bet tau atrodė, kad *tai dar nieko nereiškia* po metų apsidairiau aplink – *matai, tu galvojai, kad nieko nebus*, tą naktį nieko ir nebuvo, viskas prasidėjo po to atsibudusi ištarei, kad mūsų gyvenime kažkaip nieko nevyksta, kažkodėl niekas nejuda, labai ramus yra šitas vanduo kitą rytą nosisukai, nes tau *sunku gyventi*, nes aš net neprisimenu, kurią dieną mes susitikome, ką išsiskiriant pasakiau rugpjūčio devintą nusprendėme išbristi: tu buvai tikra, kad mums reikia vienodų indų aš irgi stengiausi, pasakiau, kad galiu išsistatuiruoti kokią nors žuvį pažastyje, nes viskas dabar bus *iš naujo*

rugsėjo ketvirtą jau bandėme atskirti, kurios knygos yra tavo, kurios – mano, žuvys jau plaukė iš tavo ir mano indų o mums susitikus pirmąjį kartą, po dviejų valandų išsižiojau, kad *labai greitai praėjo šis laikas*, kad kiauros yra sekundės nepramuštos minutės, nes nemačiau, kaip suteiki, nes negirdėjau, kaip išbėgi, sraunūs nebuvimo metai trys varvantys mėnesiai, aštuonios išsiliejusios dienos, nes valandų tiksliai nepasakysiu

Sigitas Geda JOTVINGIŲ MIŠIOS

ir taip kiekvieną pavasarį,
šėmomis dienomis, kai saulė vos prasimuša
pro alksnius, pro juodalksnius,
tokia blausi, nemiegojus...

VARNĖNAS,
mano vienatinis klebonas,
raudona kamža,
bet pats juodas, jau papilnėjęs,

LAIKO MIŠIAS
senovinėj Veisūnų gyvenvietėj,
priešais piliakalnį ir bažnyčią,

SKETRIOJASI, GIEDA,
neša kirmėles savo vaikams,
marmaluoja ir marma,
grabalioja pernykštį šaltėkšnių rožančių,
kažką siūlo ir man –

ar savo neapsakomą Dievą?
Man tai pačios gražiausios pasaulyje mišios.

Jotvingių premijos laureatas poetas Rolandas Rastauskas

Rolandas Rastauskas Aktorius pasitraukia

Žili draugai anapus vandenyno
Tavęs gedės ir negedės tavęs.
Mirtis atėjo, apsidairė, atpažino,
Išjungė kraują, atmintį, gatves,

Kurioms staiga pražuvo tavo batai,
Vitrinai – veidas, rankenai – ranka.
Tik angelai, laisvi it akrobatai,
Paklausė tėvo: „Viešpatie, už ką?“

Atšalo lempa. Jau dulkėjo knygos.
Netekęs žado laukė kambarys.
Tau pasitraukus, dingo amžiaus ligos.
Ir užgiedojo nėsčias vyturys.

Paul Klee

Mirties adresas – Sodų 3.
Gyvatė užmiega žolėj.
Ir ne vartininkas, o bokštininkas
atrakina duris
Skaidriausiam šveicarui Paul Klee.

Už tapybos, už drobės, už tapsmo –
Ruduo, spaustuke įvyniotas.
O puvėsi užuodę astrai
Palieka dėmes kraujuotas.

Damos tos rašalo dėmės.
Akyse atspindėtos žuvys.
Ir visą jų kraują susėmęs –
Tu laimingas, vadinas, žuves.

PAAUGLIŲ LITERATŪRA ATGYJA

Neseniai baigėsi leidyklos „Alma littera“ organizuotas paauglių literatūros konkursas, kuris nudžiugino rankraščių gausa (tik gaila, kad neretas buvo nepaskaitomas). Tačiau būta ir malonių atradimų, liudijančių, kad paauglių literatūra Lietuvoje ima rodyti gyvybės ženklą.

Spalio 1 d. Vilniaus „Akropolio“ knygyne „Pegasas“ įvyko baigiamasis vakaras, kuriame buvo apdovanotos trys pirmąsias vietas iškovojusios autorės. Pagrindinį prizą laimėjo Akvilina Cicėnaitė, parašiusi „Niujorko respubliką“, kurioje paauglės Beatričės istorija pasakojama įdomiu laiku – prieš atkuriant Nepriklausomybę. Gaila, kad autorė iškilmėse dalyvauti negalėjo, nes gyvena Australijoje, iš kurios ne taip lengva atvykti.

Kitos dvi konkurso finalistės – Jurga Šalaševičiūtė (Rebekos Unos slapyvardžiu parašiusi distopinį romaną „Atjunk“ apie ateities technologijų užvaldytą jaunimą) ir Daina Opolskaitė (socialinės tematikos romanas „Eksperimentas gyventi“, kuriame pasakojama mergaitės iš globos namų istorija). Šias tris autorės išrinko komisija (literatūrologė Danguolė Šakavičiūtė, rašytoja Gintarė Adomaitytė, mokytoja Violeta Juodelienė, rašytoja Re-

nata Šerelytė, leidyklos „Alma littera“ projektų vadovė Nijolė Kuolienė), vadovaujama dr. Kęstučio Urbos. O absoliučią konkurso nugalėtoją rinko jaunieji skaitytojai. Labai smagu ir malonu, kad jų nuomonė sutapo ir su komisijos nuomone – tai liudija, kad jaunieji Lietuvos skaitytojai turi ne tik gerą skonį, bet ir meninę nuovoką bei stiliaus pajautą.

Žinoma, truputį liūdna, kad už finalo ribos liko dar keli tikrai neblogi kūriniai, kurie, pridėjus ranką geram redaktoriui, tikrai gali pasirodyti kaip knygos. Reikia tikėtis, kad taip kada nors ir atsitiks.

O tuo tarpu skaitytojus supažindinsime su trimis konkurso finalistėmis ir jų kūryba. Šiandien Jūsų dėmesiui – konkurso nugalėtoja Akvilina Cicėnaitė ir jos „Niujorko respublika“.

Akvilina Cicėnaitė

Akvilina Cicėnaitė NIUJORKO RESPUBLIKA

Ištrauka

Beatričė buvo tikra, kad po pamokų eis pas Margaritą. Slapčia svajojo pas ją persikelti visam laikui. Ten niekas nei raugino, nei troškino kopūstų. Ten būdavo arbatos su pienu, sausainių ir džiovintų obuolių. Margaritos mama dažniausiai būdavo išvykusi į komandiruotes. Tėvas jau seniai miręs. Jos išeidavo į balkoną ir iš aukštai stebėdavo jų miegamąjį rajoną, o iš paskos įsisprausdavo storulė Liza.

Bet šiandien Margarita pareiškė, kad turi *susitikimą*. Beatričė kažkodėl neišdrįso pasiklausti, kas tai per *susitikimas*. Gal ji tiesiog ėjo pas gydytoją. Gal lankė nesusikaičiuojamą daugybę savo tetų. (Jos mama turėjo keturias seseris.) Vis tiek Margarita buvo tik jos. Beatričė nenorėjo jos su niekuo dalintis. O gal ji *susitinka* su Oskaru? Jiedu vis persimesdavo keliais žodžiais per pertraukas, ir Margarita, užvertusi galvą, skambiai kvatodavosi. Beatričė su Oskaru kalbėtis kažkodėl drovėjosi. Keista, juk drąsos jai paprastai nestigo. Tik Sandra nieko nesidrovėjo, prisiminė Beatričė. Ji jau paprašė Oskaro, kad tas padėtų su anglų kalbos namų darbais. Pasirodo, Oskaras geriausiai už visus mokėjo angliškai.

O dabar dar ta Katažyna. „Stichinė nelaimė ateina“, – išgirdęs Katažynos durų skambutį, atsidusdavo tėtis. Pasiėmęs alaus butelį ir pakelį „Primos“, eidavo į balkoną. Beatričė nežinojo, ar tėtis slėpėsi nuo Katažynos postringavimų apie politiką, ar nuo nesibaigiančių kalbų apie mirtį. Kartais ji nei iš šio, nei iš to imdavo kaltinti tėtį. „Tu ir į tave panašūs“, – dejuodavo ji, – „kalti, kad liaudis badauja. Tu ir tavo nepriklausoma respublika! Ojėzaumarija...“ Katažyna buvo neteisi. Jie nebadavo. Nebadavo ir pati Katažyna. Ji visuomet turėdavo grikių kruopų ir varškės, tik kartais ateidavo pasiskolinti kiaušinio.

Katažyna tikrai neteisi, pagalvojo Beatričė. Ji tik mėgo šnekėti, dejuoti ir skūstis, ko gi daugiau tikėtis iš *corvus corax*, paprastojo kranklio. (Juk krankliai moka aimanuoti visai kaip žmonės.) Reikalai po nepriklausomybės blogesni netapo. Tiesa, šiemet visi tekalbėjo apie moratoriumą ir blokadą. Pirmojo žodžio Beatričė ligi šiol dorai nesuprato. Bet jis skambėjo grėsmingai ir neatšaukiamai, kaip mirtis. Blokada buvo pakankamai aiški. Gatvėse perpus sumažėjo automobilių, nes kuras buvo normuojamas. Beatričė tai puikiai žinojo, nes jie nebeturėjo kuro

savo automobiliui. Tėvų pasididžiavimas, tamsiai vyšninės spalvos žiguliukas, stovėjo kieme apterštas begėdžių *columba livia*. Spintelėje išsirikiavo dvidešimt skardinių kondensuoto pieno, kurio mama užmatė atokesnėje parduotuvėje ir nušlavė nuo lentynos. Kartu pačiupo ir dešimt maišelių avižinių kruopų. Bet jie vis tiek juk nebadavo. Parduotuvėje būdavo pieno butelių, grietinės, sviesto, o pastovėjus eilėje – ir didžiulių dar krosnimi kvepiančių juodos duonos kepalų stora pluta. Dar būdavo konservuotų burokėlių skardinės ir gruziniškos arbatos dėžučių. Būdavo netgi saldainių, kartais net kelios rūšys, iš kurių Beatričiai labiausiai patikdavo irisiniai. Ir dar parduotuvėse būdavo gazuoto vandens automatai, tik stiklinės jau buvo dingusios.

Niekas nebadavo, papurtė galvą Beatričė. Tik tėtis blokados metu neteko darbo. Bet jis ir šiaip nevykėlis, kartojo mama, jį anksčiau ar vėliau už girtuoklystės būtų išmetę iš darbo. Vėliau blokada baigėsi, bet mama spintelėse vis dar kaupė cukrų ir kondensuotą pieną. Dabar ji suko galvą, iš kur Kalėdoms gauti mandarinų. Prisiminusi mandarinų skonį, Beatričė nurijo seilę.

Iš gretimo kambario pasigirdo balsai. Beatričė pagarsino muziką. Tačiau Katažynos balsas vis tiek puikiai girdėjosi. Baba juk buvo apykurtė. Kamilė klestelėjo šalia jos ant sofos. Beatričė dėbtelėjo susierzinusi. Tik jos čia betrūko. Šiuose namuose niekur negalima pasislėpti.

– Žinai, Petrauskų Antanas, – suriko Katažyna.
– O ką jis padarė, tas Petrauskų Antanas? – pasidomėjo baba.

– Ką padarė, ką padarė... Numirė! – vėl riktelėjo Katažyna.

– O jėzus marija, – sumurmėjo baba ir – Beatričė buvo tikra – persižegnojo.

– Ojėzaumarija, – pritarė Katažyna. – Pasikorė! Rado jį kambarį kybantį virš lempos, visą mėlyną, iškištu liežuviu! Kaput.

Kamilė užsikimšo ausis ir pasislinko arčiau Beatričės. Katažyna dabar rėkė taip, kad būtų iš numirusių prikėlusį patį Petrauskų Antaną.

– Nekreipk tu į ją dėmesio, – niuktelėjo Kamilei Beatričė. Kadangi baba savo nuomonės apie politiką nereiškė, susitikusios jos kalbėdavosi tik apie mir-

tį. Beatričė su Kamile klausėsi apie įvairius mirimo būdus iškart trimis kalbomis. Štai, pavyzdžiui, galima mirti akimirksniu. Šiai kategorijai priklauso netyčinės, atsitiktinės, prievartinės mirtys. Beatričė bent kelis kartus girdėjo, kaip vienas Katažynos vaikystės draugas pasikorė, o antras nulėkė nuo skardžio naujai nusipirktu moskvičiumi. Dar galima mirti lėtai ir kankinamai. Katažynos vyras nusigalavo nuo vėžio, jo agonija truko ištisus mėnesius. Baba su Katažyna svajojo apie lengvą mirtį. Jos buvo tiesiog apsėstos lengva mirtimi.

Kamilė apsikabino rankomis kelius. Bailiukė ta jos sesuo. Tikra pelėdžiukė. Žvirblinė pelėda. Jos akys didelės, baugšcios ir smalsios. Ir ji amžinai kišasi ne į savo reikalus. Sekioja jai iš paskos. Dėl viso pikto savo Raudonąją knygą Beatričė slėpdavo patikimoje vietoje po rašomuoju stalu. Beatričė dar labiau pagarsino muziką, kad nuslopintų Katažynos riksmą, ir Kamilė, pakėlus galvą, dėkingai jai nušypsavo.

Pradėjusi galvoti apie mirtį, Beatričė visuomet prisimindavo Aliošą iš trečiojo aukšto. Jis ėjo į rusų mokyklą už Margaritos daugiaaukščio, todėl paskutiniaisiais metais matydavo jį vis rečiau. Anksčiau ilgomis dulkinomis vasaromis jie iki sutemų žaisdavo kieme, gainiodavosi kamuolį ir braižydavo strėlytes, kad vieni kitus surastų. Kartą, prisiskaitę Astridos Lindgren knygų, nusprendė žaisti Rožių karus. Bet vietoje to nutarė žaisti rusų ir lietuvių karus. „Jūs būsit rusai, o mes lietuviai“, – tada leptelejo Beatričė. „Aš ir taip rusas“, – išizeidė Alioša. O be to, rusai su lietuviais negalėjo kariauti tarpusavyje. Ne tuomet. Anuomet jie buvo broliai. Galiausiai gauja nusprendė žaisti lobių paieškas ir visą ilgą vasaros sekmadienį gainiojosi vienas kitą po pirmųjų aukštų balkonais, kur buvo galima aptikti visokio gėrio, įskaitant ir kažkada seniai, gal prieš penkerius metus, numestą aprūdijusį arbatinį.

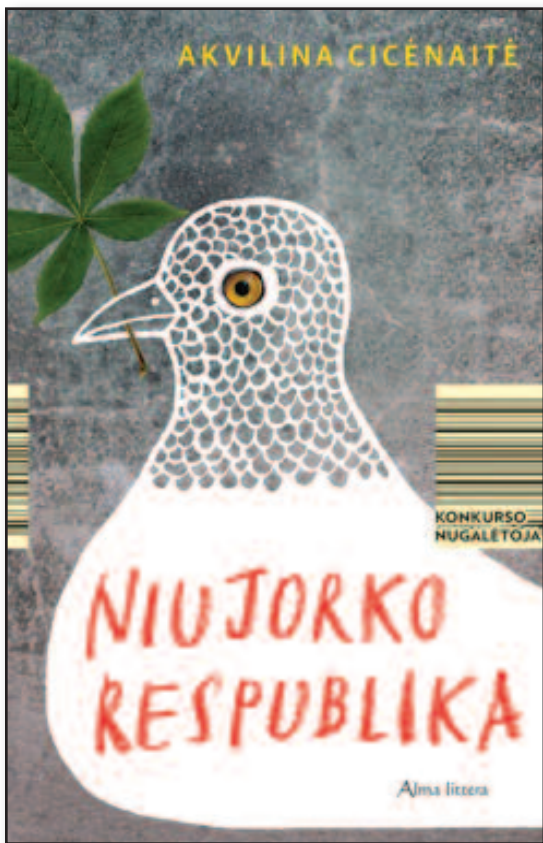
O tuomet praeitą vasarą mirė Aliošos motina. Jo tėtis buvo čigonas. Niekas nežinojo, nei kas jis, nei kur gyvena. Čigonai niekur negyveno, manė Beatričė. Jie tik savaitgaliais šminėdavo Dzeržinskio turguje. Beatričė jų bijojo, bet niekam nebūtų prisipažinusi. Ji bijojo ir eiti pas Aliošą, bet tėvai ėjo ir ją priverstė. Visi jie Aliošos mamą nedaug tepažino-

jo. Ji buvo nešneki tamsiaplaukė visuomet tvirtai sučiauptomis lūpomis. Tik kažkada ji buvo atėjusi pas Beatričės mamą pasiskolinti druskos – visai netikėtai – ir prapliupo verkti. Beatričės mama užsidarė su ja virtuvėje ir ilgai kalbėjosi. Gal tada jos ir kalbėjosi apie mirtį, galvojo Beatričė; juk mama buvo medicinos sesuo, o jos apie mirtį žino daugiau negu bet kas kitas, išskyrus daktarus.

Alioša gyveno tokiaime pat bute kaip ir Beatričės. Iš pravirų durų sklido vistančių chrizantemų kvapas. Tėvai ir baba užėjo į vidų, o Beatričė su Kamile, Viktorija ir Petrute liko nerūžtingai mindžiukuoti tarpduryje. Jos norėjo pamatyti Aliošą, bet visai netroško eiti į vidų – o jei pamatys lavoną? Iš buto pasigirdo rauda, tuomet baba ėmė balsu sakyti malda, jai atitarė Katažyna. Laimėi, netrukus pasirodė pats Alioša. Jis atrodė visai taip pat, kaip visuomet, tik buvo apvilktas naujais, nepriekaištingai išlygintais juodais marškiniais.

– Norit užėti pasižiūrėti? – paklausė Alioša.

– Ne, – atsakė jos vienu balsu ir atsisitraukė atatupstos. – Mes tik atėjom pažiūrėti, kaip tu.

– Aš gerai, – atsakė jis ir pasileido laiptais į apačią. Jos nusekė jam iš paskos.

– O tu neverki? – paklausė Beatričė, jiems sutūpus ant suoliuko prie laiptinės.

– Aš jau paverkiau, – atsakė Alioša.

Beatričė su Petrute nutilo. Kamilė plačiai išplėtė akis. Viktorija paklausė:

– O kur tu dabar gyvensi?

– Čia, – atsakė Alioša. – Su močiute.

Niekas nebuvo matęs Aliošos močiutės. Prieš tryliką metų ji atsizadėjo dukros, mat ši susidėjo su čigonu ir netgi drįso susilaukti nuo jo nesanaukinio kūdikio.

– O jinai gera? – paklausė Beatričė.

Alioša gūžtelėjo pečiais.

– Einam pažaisiti?

Artinosi laikai, kai jie bus per dideli žaisti. Beatričiai su Margarita vedžiojant šunį, aplinkinių kiemų vaikėžai švilpaukavo joms iš paskos, o jos išdidžiai nekreipdavo dėmesio. Margaritą buvo įsimylėję visi, o ji nemylėjo nieko. Tuo tarpu Beatričė buvo įsimylėjusi vieną vienintelį vai-

kiną, kurio net vardo nežinojo. Todėl pakrikštijo Maksu. Maksas buvo paslaptingas vardas; jis skambėjo užsienietiška. Makso garbanos buvo šviesios, akys žydros, o pečiai platūs, kaip ir pridėra solidžiam dešimtokui. Apie slaptą Beatričės meilę niekas nežinojo, išskyrus Raudonąją knygą. Tai buvo tikra meilė – pati tikriausia, iki pat mirties, lėtos ar greitos. Net Margaritai apie ją nepasakojo. Beatričė įtarė, kad Maksas turi panelę, bet stengėsi apie tai negalvoti. Valgykloje jis dažniausiai sėdėdavo su ta devintoke garbane. Vakaraus Beatričė užsidarydavo vonioje ir mamos suktukais garbanodavo savo šviesius plaukus.

Galbūt jie galėtų draugauti, kai abu baigs mokyklą.

Katažyna seniai išėjo namo. Kamilė užmigo net neišsilankščiusi savo fotelio, susirietusi kaip kačiukas. Šalimais ant savo lovos knarkė baba, pavargusi nuo kalbų apie mirtį. O virtuvėje riejos nežinia kada sugrįžę tėvai, įsivaizduodami, kad niekas jų negirdi. Iš tikro, žinojo Beatričė, jų rietenas girdėjo pusė kiemo.

– ...aš tau sakiau tik parnešti bulvių vakarienei, prakeiktų bulvių, o tu net to nesugebėjai, – monotoniškai dūdeno mama. – Tinginys tu ir alkoholikas, ir ko aš išvis varginausi?

– Aš ne alkoholikas, aš girtuoklis, – automatiškai atrėžė tėtis. Jis visuomet taip atsakydavo. Jo akimis žiūrint, tame buvo skirtumas. Beatričiai taip neatrodė. Alkoholikas skambėjo kažkaip... moksliskiau. O girtuoklis buvo paprasčiausias *girtuoklis domesticus*, jų pilna būriavosi Dzeržinskio turgaus pavartėse.

Betgi tėtis nebuvo vienas iš tų dvokiančių senių mėlynomis nosimis. Jis buvo girtuoklis iš pašaukimo, kartais sakydavo mama. „Bet aš juk tau netrukdu gyventi“, – išsižeidęs atkirsdavo jis. Gal tai ir buvo tiesa. Jis niekam netrukdė. Buvo tarsi fikusas svetainės kampe, kurį reikia reguliariai laistyti.

Į alkoholį tėtis žvelgė netgi, sakytume, kūrybiškai. Rinko alaus butelių kamštelius ir kūrė paveikslus: Lietuvos žemėlapi Beatričiai ir liūdnius drugius Kamilei. Liūdnais drugiais pavargusiomis akimis buvo nuklijuota pusė miegamojo sienos.

Beatričiai nereikėjo įtempti ausų norint išgirsti, ką atsakys tėtis.

– Tai bulvių, tai apelsinų, visi jūs iš manęs kažko norit, – burbėjo tėtis, neišsitraukdamas iš burnos cigaretės. – Ko tu nori? Kad nuo septynių ryto stovėčiau eilėje prie apelsinų, kurių gal užveš, o gal ir ne? Apieškit savo bulvėm ir apelsiniais, palikit mane ramybėje. Aš gyventi noriu, suprantu? Gyventi...

Tėtis šniurkštelėjo. Beatričė suprato, kad jis kaip reikiant įkaušęs. Ji galėjo įsivaizduoti tą kretančią nosį. Štai tėtis iš kišenės išsitraukia suglamžytą nešvarią medžiaginę nosinę ir išsišnypščia.

– Ar tu paskutinius metus pramiegojai? – suriko mama. – Atsibusk. Nebėra eilių prie apelsinų. Išvis nieko nebėra. Mes gyvename nepriklausomoje respublikoje, suprantu? Laisvė! Eik kur nori, daryk ką nori! □

Karališkieji vizitai, bibliotekos ir iššūkiai

Dr. Kęstutis Urba ir Švedijos karalienė Silvija prie lietuviškai išleistų populiariausių švedų rašytojų knygų vaikams.

Lzinios.lt nuotr.

Antanas Čerpė

Spalio 7–9 dienomis viešėjo Švedijos karališkoji pora – karalius Karlas XVI Gustavas ir karalienė Silvija. Kaip skelbė žiniasklaida, Lietuvoje viešinčios Švedijos karališkosios poros dienotvarkėje buvo numatyta daug renginių ir susitikimų. Karlas XVI Gustavas pradėjo dvišalį verslo forumą, o karalienė Silvija dalyvavo konferencijoje Seime. Spalio 8 d. karalius Karlas XVI Gustavas su Lietuvos prezidentė Dalia Grybauskaitė ketvirtadienį atidarė dvišalį verslo forumą, įteikė Švedijos verslo Lietuvoje apdovanojimus (Švedija – didžiausia investuotoja Lietuvoje. Kartu su karališka ja šeima į Lietuvą atvyko apie tris dešimtis didžiausių Švedijos verslo įmonių atstovų).

O štai Švedijos karalienė Silvija tą pačią spalio 8 d. dalyvavo Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos, Švedijos karalystės ambasados Lietuvoje ir Švedijos instituto surengtoje konferencijoje apie vaikų ir jaunimo skaitymą ir šių laikų iššūkius bibliotekoms. Pasak renginio organizatorių, Šiaurės šalių literatūra Lietuvoje yra populiari. Lietuvos spaudos statistikos duomenimis, per pastaruosius dešimt metų išleista beveik puspenkto šimto danų, islandų, norvegų, suomių ir švedų literatūros vertimų.

Tokia būtų oficiali, taigi sausa ir objektyvi informacija. O jeigu pažvelgus kiek laisviau, tai nuostabiausias dalykas būtų karalienės dėmesys vaikų literatūrai. Juk mūsų politikams, akivaizdu, tai visai neįdomi sritis, gal netgi tolimesnė nei naujausios Marso skrydžių programos – ne veltui ir Seimo pirmininkė, sakydama kalbą konferencijos atidaryme, vieną žinomiausių pasaulio vaikų herojų pavadino Pepe Ilgakoje... Akivaizdu, kad klasikos mūsų politikai neskaito. (Priminsiu skaitytojams, kad Pepe Ilgakinė – garsiausias A. Lindgren sukurtas personažas, tapęs Švedijos nacionaliniu simboliu).

O štai karalienė Silvija neįkyriai, bet labai oriai ir ramiai savo kalboje net kelis kartus pakartojo Astridos Lindgren žodžius, kad gera literatūra padeda vaikui rasti savo vietą pasaulyje ir pasaulis randa savo vietą vaiko širdyje. Panašu, kad daugelis mūsų politikų ir šiaip vadinamojo elito šiuo atžvilgiu yra labai nuskriausti. O ką bekalbėti apie Cicerono citatą apie namus – jeigu juose nėra knygų, tai na-

mai – kaip kūnas be sielos... Nuostabiausia, aišku, ne tai, kad šią frazę pasakė Ciceronas, o kad ją pacitavo mūsų kultūros ministras, sakydamas kalbą konferencijos atidaryme.

Po konferencijos atidarymo iškilnių prasidėjo pati konferencija, kuri vadinosi štai taip: „Vaikų ir jaunimo skaitymas kaip iššūkis XXI amžiui: bibliotekos socialiniams pokyčiams 2015.“ Perpasakoti visas konferencijos temas būtų nuobodu ir beprasmiška, juolab neperteiksi nei kalbėjusiojo tonacijos, nei pauzių, nei atsikrenkštimo ar dar kokio kalbėjimo rikto, kas suteikia kalbai gyvybės ir žavesio. Ypač šiais laikais, kai žodžiais visi esame persisotinę ir netgi patys madingiausi, tokie kaip „inovacijos“, kelia nesulaikomą žiovilį.

Man iš tų rimtų kalbų su lentelėmis ir diagramomis neįstrigo nei lentelės, nei diagramos, o veikiau bibliotekos kaip erdvės, pasiruošusios iššūkiui, suvokimas. Pasirodo, biblioteka nėra tik paprasta patalpa, pilna knygų. Gal tų knygų ten gali ir nebūti, kur kas svarbiau, kad ten būtų pilna inovacijų. Biblioteka turėtų būti panaši į nežinią ką, gal į kosminį laivą ar į kitą planetą, kur turėtum eiti su skafandru. Ar bent į vietą, kur neįleidžia suaugusiųjų (tokia biblioteka, pasirodo, Stokholme yra). Arba – į erdvę, kurioje pamirštum, kad esi ne namie: bibliotekoje galima gaminti valgi, atsivesti šunį, žaisti futbolą, ten dirba ir tokie žmonės, kaip skaitymo treneriai.

Antrąją dieną, spalio 9-ąją, Vilniaus m. centrinėje bibliotekoje vyko rašytojų, leidėjų ir bibliotekininkų diskusija, kurioje buvo svarstoma dabartinė vaikų literatūros būklė Lietuvoje ir Švedijoje. Dalyvavo bibliotekininkai iš visos Lietuvos, rašytojas Johanas Unenge iš Švedijos, rašytojos iš Lietuvos Gintarė Adomaitytė, Birutė Mar ir Renata Šerelytė, leidyklų „Tyto alba“, „Alma littera“, „Niekio rimto“, Švedijos leidyklai atstovai ir šiaip žmonės, besidomintys vaikų literatūra. Nuo bendro supratimo, kaip svarbu skaityti ir kaip reikia skatinti skaitymo motyvą, buvo šnekama ir apie ontologinius dalykus – ar vaikams rašantis rašytojas nesijaučia besąs ant-rarūšis, kokia jo vieta šiame pasaulyje ir panašiai.

Geriausia, ką tokios konferencijos suteikia vaikų rašytojui – suvokimą, kad reikia eiti namo ir rašyti. Nes tai, ko gero, ontologiškai prasmingiausia, ką jis gali padaryti. O visa kita telieka konferencijoms. □

LIETUVANIS SUGRĮŽTA, arba TRYS LIUDVIKAI (7)

Leonas Peleckis-Kaktavičius

Tęsinys. Pradžia 2015 m. rugsėjo 5 d. „Kultūroje“

Gan artimi santykiai L. Jakavičių siejo su Kipru Petrausku. Pažinties pradžia – „Metropolis“. Tiesa, tuomet tai buvo visai kitokio pobūdžio pažintis. Restorane dažnai buvo davęs žymusis tenoras beveik nekreipė dėmesio į muzikantus – pasisveikindavo, ranka pamojuodavo, ir tiek. O susidraugavo, kai L. Jakavičius tapo Šiaulių miesto teatro administratorium. Dabar jau nebeprisimena, kokia proga, su kokiais reikalais pirmąsyk maestro atvyko į Šiaulius, tačiau kad jam suruoštos vaisės padarė įspūdį, įsiminė. Ir palydos į stotį aktorių draugėje buvo įsimintinos.

Po to buvo dar keletas vizitų.

Tačiau labiausiai į atmintį įstrigo paskutinis susitikimas.

– Iš Lietuvos bėgome trise, – pasakojo L. Jakavičius. – Aš, Šiaulių viceburmistras Pauža ir atsargos leitenantas, ūkininkų, iš kurių Pauža gavo arklį su vežimu, sūnus. Pasiūliau važiuoti į Telšius, pas Kiprą.

Rainių dvare buvo susirinkusi jau nemaža kompanija, koks dešimt žinomų žmonių, tarp jų – dailininkai Adomas Varnas, J. O. Penčyla, operos solistas Jonas Būtėnas. Gražiai priėmė, davė nakvynę. Keturias ar penkias paras ten išbuvo, laukdami *pabaigos*, lošdami pokerį. Besitraukianti kariuomenė ragino skubėti ir juos. Vieną naktį į dvarą sugužėjus vokiečiams, sužinojo, jog rusai jau Šiauliuose. „Būtėnai, mes bėgsim“, – pasakė L. Jakavičius. Baritonas paprašė jį paimti kartu. K. Petrauskas, tai sužinojęs, pasiūlė: „Tu, Jakavičiau, nebėk, pasilik. Pamatysi – audra praeis, ir aš tave paskirsiu Kauno teatro administratorium“. Tai girdėjęs J. Būtėnas pasakė: „Jakavičiau, nebūk durnas. Užeis rusai, tave pastatys prie sienos ir sušaudys, o Kipras žiūrės pro langą ir sakys: „Kaip gaila, kad Jakavičių sušaudė. Aš nieko negalėjau padaryt‘.“

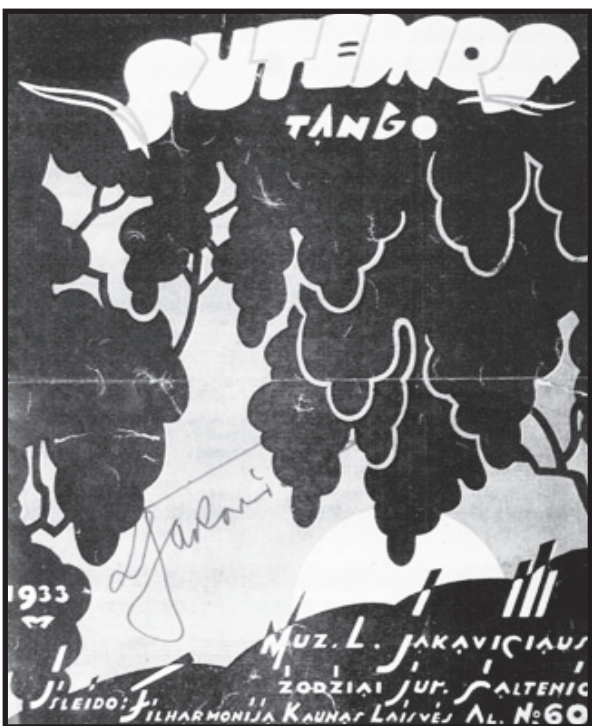
J. Būtėnas taip pat prisidėjo prie jų. Keturiose išvažiavo Plungės link. Tiesa, dvaro darbininkai buvo pavogę vadeles ir Kipras vos surado kitas, labiau primenančias šniūrus. Šiaip taip pakinkė arklį ir atsiveikino, o Plungėje gavo iš vokiečių leidimą sėsti į paskutinį traukinį, važiavusį Vokietijon.

* * *

Pirmąją žmoną sušaudė bolševikai. Vos prasidėjus karui, netoli Šiaulių.

– Apkaltino, kad šnipinėjom vokiečių naudai, – sakė L. Jakavičius, prisimindamas tas baisias aplinkybes. – Kadangi mūsų pasuose buvo vokiečių konsulo antspaudas – viza išvykti Vokietijon bei prancūzų atžymos. Kaip ir kada tai atsirado? Po vedybų medaus mėnesį praleidom Vokietijoje ir Prancūzijoje. O rusai, tai pamatę, pasakė: „Aišku, kad šnipai“ ir suėmė. Suėmė jau patys bėgdami nuo vokiečių. Aštuonis mus vežė į mišką.

Pakeliui Liudui laimingo atsitiktinumo dėka pa-

Pirmojo lietuviško tango „Sutemos“, kurio muziką sukūrė Liudas Jakavičius-Grimalauskas, bukletas, 1933

vyko pabėgti. Deja, jam vienam. Gražuolę žmoną ir kitus sušaudė miške, maždaug šeši kilometrai nuo Kuršėnkelio, Noreikiuose. Baisiausia, jog tai įvyko jaunosios Vladislavos Sielskaitės-Jakavičienės tėvų miške.

Praejus kelioms dienoms, kai į Šiaulius atėjo vokiečiai, L. Jakavičius surado nelaimėlių kūnus ir parvežęs juos į miestą, palaidojo.

* * *

Su antrąja žmona – lietuvaite iš Suvalkijos – susipažino ir ją vedė Italijoje.

Ir čia būta laimingų aplinkybių.

Pasibaigus karui, Italijoje pakliuvo į nelaisvę. Pavvyko pabėgti ir, nuvykus į Romą, susirasti S. Lozoraitį, pažįstamą iš Kauno laikų. Užsienyje likusios Lietuvos diplomatinės tarnybos šefas parūpino naujus, jau civilius rūbus, ir pasirūpino, kad L. Jakavičius patektų į amerikiečių globojamą pabėgėlių lagerį.

Čia Liudas suorganizavo orkestrą, kuris savaitgaliais grodavo šokiams. Nors įėjimas kainavo tik pora lirų, taip muzikantai užsidirbdavo popirosams. O paskui sukūrė tautinių šokių ansamblį. Pasisiuvę tautinius rūbus, prie lietuvių prisijungė estai, ukrainiečiai, gruzinai, rusai ir kitų tautybių, kurių tik buvo lageryje, pabėgėliai. Pasisiekimas buvo didžiulis. Lagerio komendantas nutarė ansamblių nuvežti į Romą ir parodyti Amerikos kariuomenei.

– Ir čia manęs laukė įdomiausias dalykas, – prisiminė L. Jakavičius.

– Su ansambliciais nuvykus į Romą, amerikiečiai mums davė kelis palydovus ekskursijai po miestą. Vienas jų, vyresnysis puskarininkis, priėjo prie manęs ir sako: „Čia tu, Jakavičiau?“ Pasirodė, kad tai Hofmeklerio brolis Trufka, saksofonistas.

Tarpukaryje gerai pažinotas talentingas muzikantas iš Lietuvos į Ameriką išvažiavo dar prieš karą. Apsidžiaugė sutikęs pažįstamą, apkabino, pradėjo klausinėti, gal ką žinąs apie brolių Michaelį. Deja, Liudas galėjo apie jį papasakoti tik tiek, kad, kaip ir visus žydus, „Metropolio“ orkestro vadovą patalpino į getą. Apie tolimesnį jo likimą nieko negirdėjo.

O prie D. Pomeranco išgelbėjimo pats prisidėjo. Išslapstė teatre, kol atėjo rusai. Gaidas perrašinėjo.

– Atvažiavęs į Lietuvą, sužinojau, kad Danielius dar gyvas, tačiau išvykęs į Berlyną. Buvo labai gaila, kad nesusėjau su juo pasimatyt, – apgailestavo L. Jakavičius.

* * *

Į Argentina L. Jakavičius atvažiavo kaip stovi. Net švarko neturėjo. Jį pardavė Brazilijoje, o palta – Ispanijoje, Tenerifės saloje.

Laivu iš Italijos plaukė septyniolika parų. Neprailgo, nes vėl teko paimti į rankas akordeoną: laivo orkestro akordeonistas iki išvykimo nespėjo sugrįžti iš viešnagės pas gimines ir, per garsiakalbį pranešus apie muziko profesionalo paieškas, Liudas nedelsdamas susirado kapitoną, o šis supažindino su orkestro direktoriumi – italų smuikininku. Žinoma, egzaminavo, tačiau profesionalui tai jokia problema. Nedelsiant iš trečios klasės buvo perkeltas į pirmąją. Ir valgyt nuo tos dienos taipogi ėjo su „pirmaklasiais“.

– Taip kad važiavau karališkai, – prisimindamas tas tolimes dienas, sakė L. Jakavičius.

Vandenyne sutiko ir Kalėdas bei Naujuosius metus. Kai kapitoniui pasakė, jog šventes norėtų praleisti su trimis draugais, su kuriais leidosi į kelionę trečioje klasėje, laivo vadas paprieštaravo: „Esi reikalingas čia. Surašyk draugų pavardes, mes juos pakviesim į pirmos klasės saloną“. „Dėkui Jakavičiui, kaip ponai važiuojam“, – sakė Italijos laikų bičiuliai, šventes sutikę su turtingiausiais laivo keleiviais.

Galutinis kelionės tikslas buvo Paragvajus. Plaukdamas Liudas susipažino su vienu vokiečiu, išsikalbėjo. Naujasis pažįstamas patarė: „Nevažiuk į Paragvajų. Ten muzikai sunku bus susirasti dar-

bą, mirsi badu. Išlipk Argentinoj“.

L. Jakavičius pradėjo galvoti, kaip pabėgti. Todėl, kad, atvykus į Buenos Aires, visus, kurie turi tranzitinę vizą, perkels į kitą laivą, kuris veš į Paragvajų. Papasakojo savo istoriją laivo virėjui, pas kurį dažnokai užsukdavo. Tas italas pasirodė labai geras vyras. „O, nebijok, – jam pasakė. – Kai atplauksim į Montevidėją, ateik pas mane su visu bagažu“.

Montevidėjo uoste per garsiakalbį pradėjo šaukti, kad L. Jakavičius prisistatytų. „Girdi, tavęs jau ieško, bet tu nebijok, paieškos ir nutils“, – nuramino virėjas. Taip ir atsitiko. O kai prisišvartavo Buenos Aires uoste, iš virtuvės atsidarė didelės durys ir įvažiavo sunkvežimis su maistu, skirtu laivo įgulai ir keleiviams. Mašinos vairuotojas ir laivo kokas apsikeitė paketais (kontrabanda?). Pastarasis paprašė: „Tu paimk tą vyruką, išvežk“. Įsodino Liudą į kabiną ir be jokių keblumų pravežė pro muitinę. „Olia-olia!“ – vieni kitiems pamojavo, ir viskas. Išvažiavus iš uos-

Muzikas Liudas Jakavičius (dešinėje) Argentinoje

to teritorijos, vairuotojas pasakė: „Dabar jau niekas neprikibs. Lipk ir *eik, kur nori*“.

Taip L. Jakavičius atsidūrė Argentinoje.

* * *

Liūdna toji pradžia svetimoje žemėje.

Buvo šeštadienis, penkta valanda po pietų. Šalia miesto esančiame parke prasidėjo iki ryto.

Anksti pradėjo rinktis žmonės. Daug jų prisirinko. Įdomiausia, kad aplink vaikščiojo įvairiausių tautybių žmonės. Kokių tik kalbų neišgirdo. O netrukus sužinojo, kad labai pataikė čia užklydęs: pasirodo, visi jie atvykėliai iš kitų kraštų ir į tą aikštę parke renkasi kiekvieną sekmadienį. Tikslas – vienas kitam padėti. Vienas praneša, kad jo fabrike reikalingas darbininkas, jei reikia, – ateik. Kitas – kad ieško žmogaus, kuris norėtų gyventi kartu, nes butas didelis ir viename sunku jį išlaikyti.

– Ir staiga pamatau du kažkaip tyliai einančius ir lietuviškai kalbančius tipelius, – prisimena L. Jakavičius. „Čia mano išganymas“, – pagalvojo.

Pripuolęs prie tų vyrų, Liudas pasisveikina. Pasako, kad didelis džiaugsmas čia sutikti tautiečius. Tačiau šie kažkodėl net nenusisypso, tik, kreivai žvilgterėje, paklausia: „Kas tu toks ir iš kur?“. „Vakar iš laivo išlipau, atvažiavau iš Europos“, – atsako. „Tai ko tu čia atvažiavai? Gal manai, kad čia aukso pribarstyta?“. „Ne, – atsako L. Jakavičius, – ne aukso ieškau, o darbo. Ieškau ir kur apsigyventi“. „O kodėl pabėgai iš Lietuvos?“. „Ten – komunizmas. Mano žmoną sušaudė. Ir aš vos pabėgau“, – paaiškina.

Žodis po žodžio ir Liudui pasidaro akivaizdu, kad turi reikalą su komunistais. Iškart pasakė, jog jam tai svetimi dalykai ir dar sykį pasiteiravo: „Jei jūs, kaip tautiečiai, norit padėti, pasakykit, kur surasti lietuvių sąjungą ar klubą“. Išgirdo apie laikraščio „Argentinos lietuvių balsas“ redakciją ir patarimą ten nuvykti, sustabdžius taksi. Kai Liudas prisipažino neturįs tiek pinigų, išgirdo apie penkiasdešimt penktąjį tramvajų, kuris gali nuvežti už dešimt centavų. Tačiau L. Jakavičius neturėjo jokių pinigų. Tuomet sutiktieji tautiečiai įdavė po vieną pesą. Padėkojęs paprašė jų adresų, pasakė, jog, kai pradės dirbti, tuos pinigėlius atiduosiąs. Vyrų numojo ranka ir nuėjo šalin.

Pabaiga kitame numeryje

Kompozitorė Justė Janulytė

JUSTĖS JANULYTĖS „ŠVYTĖJIMAS“

Artėjantis 25-asis tarptautinis aktualiosios muzikos festivalis „Gaida“ žada gausybę neeilinių potyrių. Vienas jų – naujas Justės Janulytės kūrinys „Švytėjimas“ („Radiance“), skirtas pirmojo atominės bombos sprogdinimo 70-ųjų metinių atminimui ir dedikuotas vienam žymiausių nūdienos kompozitorių Arvo Pärtui. Šio intriguojančio projekto premjera nuskambės spalio 28 d. Vilniaus Šv. Kotrynos bažnyčioje choro „Jauna muzika“ koncerte greta ryškiausių šiais metais 80-metį švenčiančio Arvo Pärto kūrinį.

„Jei danguje kartu sušvistų šimtai tūkstančių saulių, jų šviesa gal ir prilygtų Aukščiausiojo Asmens spindesiui, ir aš tapčiau Mirtimi, pasaulių griovėja“, – po pirmojo atominės bombos bandymo JAV, 1945 m. liepos 16 d., ištarė jos išradėjas Robertas Oppenheimeris, cituodamas indų šventraštį Bhagavad Gītā.

Šiuos žodžius pasitelkia ir viena įdomiausių šiandienos lietuvių kompozitorių Justė Janulytė, kalbėdama apie savo naują kūrinį „Švytėjimas“.

Balsams ir gyvajai elektronikai sukurta opus, tikėtina, taps ne tik svarbiu įvykiu vizionieriškoje ir plataus tarptautinio atgarsio sulaukiančioje J. Janulytės kūryboje, bet ir vienu ryškiausių šiųmetės „Gaidos“ blyksnių.

„Švytėjimas“ (idėja ir muzika J. Janulytės, elektronikos sukūrimas ir atlikimas – Michele Tadini ir Antonello Taggi, Italija) sukurtas *requiem* intencijomis. Pasak kompozitorės, „muzikinėmis metaforomis tyrinėjama branduolinio sprogimo anatomija bei filosofija, energetika bei poetika, reflektuojant vieną žiauriausių žmonijos tragedijų“.

„Genetiniu kūrinio dramaturgijos kodu tampa dvilypumas ir dviprasmiškumas, slypintis citatoje iš indų

„Dieviškosios giesmės“ (Bhagavad Gītā). Ją grindžiantis staigus kontrastas primena ir pradinį, grynai mokslinį Manheteno projekto narių entuziazmą, bandant išrasti, sukurti branduolinę bombą, bei vėliau iš to sekusias apokaliptines pasekmes, ją numetus ant gyvenamųjų vietovių.“

Pasak J. Janulytės, „Švytėjimo“ gyvosios elektronikos veikimo principas panašus į radiacijos veikiamų kūnų deformacijos eigą: kuo dainininkai labiau nutolsta nuo savųjų centrų – dar naus vieningo skambesio – ir kuo didesnę „radiacijos“ dozę jie gauna, tuo jų autentiškas, žmogiškasis tembras tampa vis sunkiau atpažįstamas ir labiau dirbtinis, o kvėpavimo kaip gyvybės simbolio pojūtis, ilginant gyvai įrašomos tonus, silpsta.

Vis dėlto autoriai siekia pateikti ne destruktivią priešingų jėgų susidūrimo atomazgą, bet naujos – šiuo atveju muzikinės – kokybės gimimą.

„Kūrinio premjerą dedikuoju savo guru Arvo Pärtui jo 80-ojo gimtadienio proga. Tam tikri kūrinio elementai turi sąsają su kompozitoriaus „Passio“, vienu didžiausių kada mano patirtų muzikinių potyrių“, – sako J. Janulytė.

Choras „Jauna muzika“ pirmojoje spalio 28 d. koncerto dalyje atliks penkis vokalius A. Pärto kūrinius, kuriuos jau yra pamėgę daugelio pasaulio šalių klausytojai. Tai „Da Pacem Domine“, „Summa“, „Magnificat“, „The woman with the alabaster box“ ir „Tribute to Caesar“.

Neabejotinai šis koncertas suteiks progą Vaclovo Augustino diriguojamam kameriniam chorui „Jauna muzika“ pademonstruoti visą savo meistriskumą, interpretuojant ypatingo subtilumo ir darnos reikalaujančius A. Pärto opusus bei rengiant pasaulinę J. Janulytės kūrinio premjerą.

Vilniaus festivaliai info

Dėmesys knygai, kuri dar neišspausdinta

ROMUALDAS KRIAUCIŪNAS

Žurnalo „The Lithuanian Museum Review“ 2015 m. liepos-rugsėjo mėn. numeryje Karilė Vaitkutė kalbina Rūtą Šepetys. Iš pokalbio sužinojau, kad Rūta Šepetys jau yra parašiusi naują romaną „Salt to the Sea“, kuris bus išleistas kitais metais vasario 9 d. Besidomėdamas knygos turiniu, skaičiau vis atidžiau ir atidžiau, nes pajutau, kad visa tai, apie ką pasakojama romane, galėjo būti, o gal ir yra mano gyvenimo dalis. Teks palaukti knygos ir pasitikrinti. Minėtąjį žurnalą leidžia Balzeko lietuvių kultūros muziejus, esantis Čikagoje. Šis muziejus 2013 m. „Metų žmogaus“ titulu pagerbė Rūtą Šepetys.

Knygoje „Salt to the Sea“, kurios dar neskaiciau, aprašomas Antrojo pasaulinio karo pabaigoje Rytprūsioose vykęs karo pabėgėlių pervežimas laivu, nes rusų kariuomenės apsuptiems pabėgėliams kito kelio išsigelbėti nebebuvo. Laivo pavadinimas buvo „Wilhelm Gusloff“. Daugeliui žinomas garsių laivų – „Lusitania“, „Titanic“, „Britannic“, „Oceanos“ – likimas. Beveik niekas nėra girdėjęs apie „Wilhelm Gustloff“ tragediją, nusinešusią apie 10 000 gyvybių.

Dabar paminėsiu porą faktų apie šį laivą. Jis buvo pastatytas turistiniams poreikiams. Norėta turėti prabangiausią laivą. Laivo ilgis – 684 pėdos, 200 pėdų trumpesnis nei „Titanic“. Talpino per 3 000 keleivių ir įgulos. Buvo aštuonių aukštų. Prasidėjus Antrajam pasauliniam karui, šis laivas tapo karo ligonine. Vėliau jame buvo apgyvendintos povandeninių laivų įgulos.

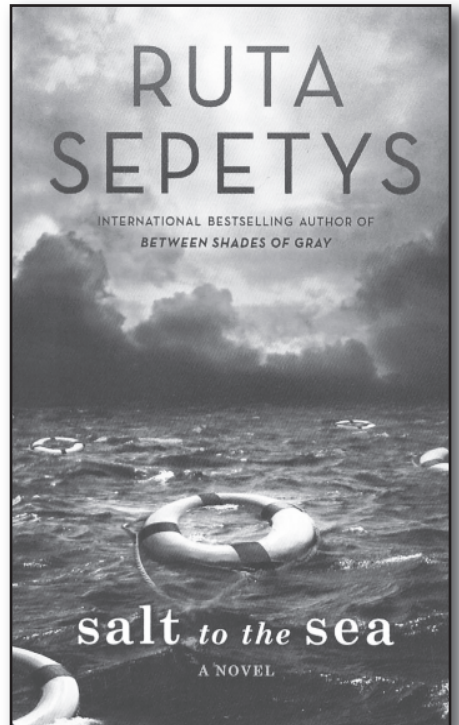
1945.01.22 „Wilhelm Gusloff“ gavo įsakymą pasiruošti pabėgėlių pervežimui. Paskutinį kartą laivas išplaukė sausio 30 d. Į jį sukimšo apie 10 000 žmonių. Pakėlęs inkarus, laivas išplaukė į Kielių Vokietijoje. Tos pačios dienos vakare, aštuntą valandą, sovietų povandeninio laivo kapitonas Alexander Marinesko pastebėjo šį didžiulį laivą. Po valandos buvo iššautos trys torpedos. Laivas pradėjo skęsti. 472 žmonės išgelbėjo tą laivą lydėjęs mažesnis laivas. Vėliau dar devyni laivai atskubėjo į pagalbą ir išgelbėjo 1 252 keleivius. Laivas paskendo per 45 minutes.

Laivas nuskendo praėjus kelioms dienoms po mano devintojo gimtadienio. Esu beveik tikras, kad tuo laivu, tik ne tą dieną, plaukiau ir aš su mama ir dviem sesutėmis. Teatsimenu, kad buvo labai didelis laivas. Atsimenu, kad vėliau žmonės kalbėjo, kad tas laivas, veždamas kitus pabėgėlius, užplaukė ant minos ir paskendo. Atsimenu 10 000 žuvusiųjų skaičių. Jokių dokumentų apie tą plaukimą neturiu. Niekas jų turbūt ir neturėjo. Mus grūdo į laivą, kol tik buvo vietos stovėti. Su savo krepšeliais sėdėjome koridoriuje. Atsimenu, kaip sunku buvo surasti tualetą ir pro sausakimšą koridorių prasiskinti kelią.

Ir štai Rūta Šepetys, naudodama šią tragediją kaip foną, sukuria tris personažus, kurie tampa pagrindiniais romano veikėjais. Tai Joana, Emilija ir Florian. „Salt to the Sea“ jau susilaukė nemažai teigiamų atsiliepimų, įvertinimų. Knygos ištraukos jau pateikiamos internete. Be abejonės, ankstesnis Rūtos romanas „Between Shades of Gray“ („Tarp pilkų debesų“) paruošia dirvą naujai sėkmei. Rašydama abi knygas, autorė praleido daug laiko ir įdėjo daug pastangų, tyrinėdama istorinius faktus, susitikdama su gyvais liudininkais ir besigilindama į prieinamus archyvus.

„Amazon.com“ žiniomis, knyga skiriama skaitytojams, turintiems daugiau nei dvylika metų. Knyga bus kietais viršeliais, 400 puslapių. Leidėjas – „Philomel“. Knygos kaina 14.84 dol. Rūta Šepetys, Antrojo pasaulinio karo pabėgėlių dukra, yra gimusi Detroite, Michigane. Dabar ji gyvena Nashville, Tennessee. Jos antrosios knygos, romano „Out of the Easy“ veiksmas vyksta New Orleans miesto prancūzų apylinkės fone apie 1950 metus.

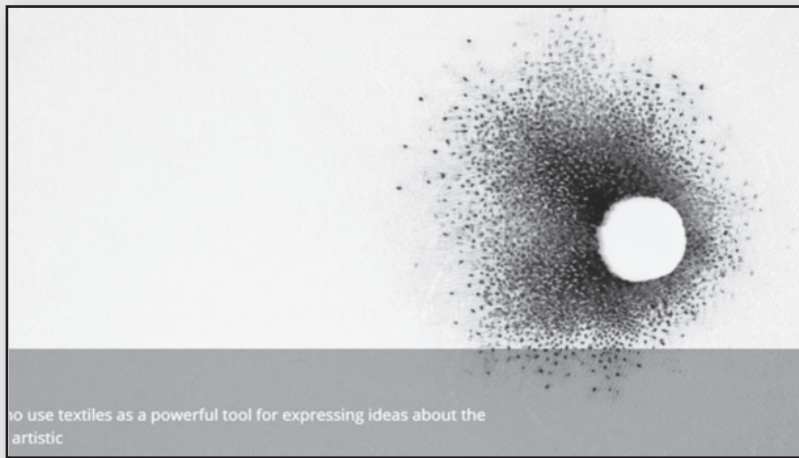
„Wikipedia“ pateikia daugiau informacijos apie Rūtą Šepetys. Ji gimusi 1967 m. lapkričio mėn. 19 d. Jos geriausiai žinomas romanas „Between Shades of Gray“ vienu metu buvo „New York Times“ bestselerių sąrašė. Ji tapo Carnegie medalio finaliste. Jos kūryba yra išleista trisdešimčia kalbų 40 šalyse. Vien romanas „Between Shades of Gray“ sulaukė 69 įvairių pripažinimų JAV ir pasaulyje. „Out of the Easy“ jau turi 37 pripažinimus ir pažymėjimus. Balzeko muziejaus žurnale rašoma, kad „Salt to the Sea“ jau verčiama į lietuvių kalbą ir leidykla „Alma littera“ išleis šią knygą 2016 metais. Pabaigai dar reikėtų paminėti, kad filmas pagal „Between Shades of Gray“ romaną bus pradėtas kurti kitais metais. □

Kultūros kronika

Spalio 9–12 dienomis trijuose Berlyno kino teatruose – „Acud-Kino“, „Filmrauschpalast“ ir „Sputnik-Kino“ – parodyti geriausi pastarųjų metų trumpametražiai lietuvių filmai. „Litauisches Kino Goes Berlin“ Berlyne jau tapo tradicija, kuri suteikia puikią galimybę Vokietijos sostinės žiūrovams susipažinti su naujosios lietuvių režisierių kartos filmais, sukurtais tiek profesionalių kūrėjų, tiek jaunųjų vunderkindų. Per keturias festivalio dienas pristatoma žanrų įvairovė: vaidybiniai, eksperimentiniai filmai, dokumentika ir animacija. Šiais metais festivalyje dalyvauja 22 trumpametražiai, atrinkti iš daugiau nei 150 filmų. Festivalio programoje pateikiamas ir ne vienas apdovanotasis. Tai – šių ir praėjusių metų „Sidabrinės gervės“ laimėtojai: Karolio Kaupinio „Triukšmadarys“ (2015 m. „Geriausias vaidybinis trumpametražis“ ir „Geriausias pagrindinis aktorius“ – Valentinas Masalskis), Marijos Kavtaradzės „Man dvim keli“ (2015 m. „Geriausias studentiškas vaidybinis trumpametražis“) ir kt.

Vienoje svarbiausių Manchesterio galerijų „Whitworth Gallery“ spalio 9 dieną atidaro grupinę parodą „Art_Textiles“, kurioje pristatomi lietuvių menininkių Monikos Grašienės ir Laimos Oržekauskienės darbai. Parodoje taip pat pristatomi Magdalenos Abakanowicz, Tracey Emin, Grayson Perry, Ghada Amer, Kimsooja ir kitų žymių kūrėjų darbai. ir meninėms idėjoms išreikšti. „Art_Textiles“ parodos kuratorė Jennifer Harris šių metų sausio mėnesį dalyvavo Lietuvos kultūros tarybos remiamoje ekspertų programoje ir lankėsi Lietuvoje. Lietuvių menininkių dalyvavimas šiame projekte yra šio tiriamojo vizito rezultatas. „The Witworth“ galerija buvo įkurta prieš 126 metus. Joje rengiamos įvairios meno parodos, daug dėmesio skiriama taikomajam menui – tekstilei. 2015 metais šiai galerijai buvo suteiktas Jungtinės Karalystės metų muziejaus titulas už inovatyvią rekonstrukciją bei meninę programą.

Spalio 9 d. Čikagoje, Poetų sąjungoje, parodyta muzikinė improvizacija–spektaklis ne tik vaikams „Senelės pasaka“ (rež. Aidai Ginotis) anglų kalba. Spalio 10 d. šį spektaklį pamatė išeivijos vaikai Čikagos lituanistinėje mokykloje. Spalio 11 d. Čikagos lituanistinės mokyklos renginyje Jaunimo centre vyko spektaklis–satyrinė agitacija pagal Kazio Binkio kūrybą „Sparnuotasis Matas“ (rež. Aidai Ginotis). Spalio 13, 14, 20 ir 21 d. Čikagos Šopeno teatre parodytas biografinių improvizacijų spektaklis „Lie-taus žemė“ (rež. Aidai Ginotis). Teatras „Atviras ratas“, įkurtas 2006 metais – tai vie-nuolika Lietuvos muzikos ir teatro akademijos magistratūrą baigusiu aktorių, režisierių iš Vlado Bagdono ir Aido Giniočio vadovaujamo kurso. Per aštuonerius savo gyvavi-mo metus teatras sukūrė 17 spektaklių. Daugelis iš jų pristatyti ir apdovanoti nacio-naliniais ir tarptautiniais teatro apdovanojimais.

JAKUČIONIAI

Atkelta iš 2 psl.

Taip sužinojau net savo mamos brolio Povilo Šlito (1917–1967) adresą Lietuvoje, pradėjau susirašinėti su teta Liucija Skarulis, gyvenančia Niujorke. Aplankiau dėdę Povilą, gyvenusį Linkuvos rajone. Sužino-jau, kad šalia gyvenęs kitas dėdė Leo-nas (1912–1947), pasižymėjęs socia-listinėmis idėjomis, jau buvo žuvęs. Povilas gaudavo siuntinių iš Ame-rikos, tai ir aš gavau truputį para-mos, iš atsiųstos medžiagos pasi-siuvaui kostiumą. Po kelių metų ga-vau iškvietimą atvykti į Ameriką, net su JAV sekretoriaus parašu. Bet ir tai nepadėjo gauti leidimą išva-žiuoti. Liko tik susirašinėjimas, kol atgavom Nepriklausomybę. Mane aplankė pusseserės Dale ir Alyną su savo dukromis, o aš su žmona apsi-lankiau Amerikoje. Taip su teta ir pussesere Dalia susitikom lygiai po 60 metų!

Po technikumo baigimo iš pra-džių dirbau meistru, greitai gavau darbų vykdytojo pareigas. Po metų perskaičiau laikraštyje, kad Šiau-liuose steigiamas Kauno politech-nikos instituto (KPI) vakarinis sky-rius. Nors niekas manęs neskatinio, bet mokytis mane traukė, kaip ir Šiauliai. Juk ten aš gimiau, iš ten su tėveliais išvežtas į Sibirą. Žinoma, apie tą gyvenimo etapą mažai žino-jau, tad ieškojau tėvų pėdsakų.

Studijuodamas KPI vakariniame skyriuje, du metus išsisukau nuo tar-nybos kariuomenėje, nes kariškiai iš pradžių nežinojo, kaip elgtis su va-karinio skyriaus studentais: imti į armiją privalomai tarnybai ar pri-lyginti dieninio skyriaus studen-tams? Bet po dvejų metų, kai sovie-tų armijai, matyt, pradėjo smarkiai trūkti karo metais gimusių šaukti-nių, gavau šaukimą trejus metus tarnauti. To „malonumo“ išvengti galėjau tik pereidamas studijuoti į dieninį fakultetą. Išvažiavau ieško-ti laimės į Kauno politechnikos ins-titutą. Patekau pas šviesaus atmi-nimo rektorių K. Baršauską, kuris, išklausęs mano argumentus, pasi-teiravo, ar ne nuo tarnybos kariuo-menėje bėgu? Teko prisipažinti, bet rektoriaus tai nenustebino, matyt, ne pirmas aš toks buvau. Kaip ir kiti, buvau priimtas į stacionarą... Mano darbovietė davė man įmonės sti-pendiją, buvau jau šiek tiek susi-taupęs, tad kukliai maitindamasis sėkmingai baigiau kelių inžinie-riaus studijas.

Gali kilti klausimas, kaip man, tremtiniui, pavyko taip gana lengvai baigti aukštąjį mokslą. Matyt, liki-mas, nuskriaudęs mane ir penkerių metų nesulaukusį palikęs našlai-čiu, pasigailėjo. Labai padėjo mano globėjų sukurta gudri legenda apie mano praeitį. Atseit mano šeima, prasidėjęs karui, pati pasitraukė į Rusiją. Tėvas žuvo fronte, o mama – perkūnijos metu, stovėdama po me-džiu. Šis melo ir tiesos mišinys buvo gana įtikinantis, ir manimi niekas nesidomėjo. Nuo verbuotojų į kom-jaunimą man pavyko išsisukti, ilgą laiką manęs nekalbino ir į partiją...

Baigęs mokslus, grįžau į gim-tuosius Šiaulius. Su mokytoja Elena Štuikyte-Jakučioniene sukūrėme šeimą. Ilgą laiką teko slėpti savo

Jakučioniai New Yorko centriniame parke prie paminklo Lietuvos ir Lenkijos karaliui Jogailai

biografiją. 20 metų dirbau prie Šiau-lių miesto gatvių tiesimo darbų. Pradėjęs dirbti meistru, paskuti-nius 4 metus baigiau valdybos vir-šininku. Vėliau projektavau kelius Lietuvoje, 16 metų buvau Liekelp-rojekto Šiaulių skyriaus viršininku. Buvau apdovanotas Garbės keli-ninko ženklu. Sudariau ir išleidau knygą „UAB Kelprojekto Šiaulių skyriui 50 m.“

Atkūrus Nepriklausomybę kaip tremtinių sąjungos atstovas, buvau išrinktas deputatu į pirmąją atkur-tos Lietuvos Šiaulių miesto Tarybą. Į vėlesnes tarybas nesibalotiravau, nes buvau labai užimtas savo tie-sioginiame darbe, buvau išrinktas į miesto savivaldybės Tarybą depu-tatu. Su tremtiniais kūrėm tremtinių klubą, teko prisidėti ir prie tremties atminimo įamžinimo geležinkelio rampeje Šiauliuose, iš kur buvau iš-vežtas. Padėjau organizuoti tremti-nių palaikų parvežimą į Lietuvą. Su tremtyje viename kambaryje gy-venusiu Romualdu Baltučiu parsivežėm savo artimųjų palaikus. Su grupele tremtinių buvome nuvykę į Rešotų lagerius, kur prie 7-tojo esan-čiose kapinėse pastatėme atsivežtą kryžių, o namo parsivežiau smėlio saujelę lagerio žemės, kurią išpyliau ant mamos kapo. Taip bent simbo-liškai juos sujungdamas, nes jie labai mylėjo vienas kitą, nors kartu pra-gyveno tik 2,5 metų...O iš mamos man liko jos vestuvinis žiedas, kurį užmoviau ant žmonos piršto vestu-vių proga, auksinis kryželis su gran-dinėle, kuris kabo mano kambaryje, ir vienintelis laiškas, rašytas iš Al-tajaus į Lietuvą su pagalbos prašy-mu.

Dabar iš įvairių archyvų baigiu sudėlioti tėvų biografijas, sudariau giminės genealoginį medį nuo 1861 metų. Juos paliksiu savo palikuo-nims, kad jie žinotų, kokias kan-čias teko iškęsti mūsų tėvams už sunkiai baigtus mokslus, sąžiningą darbą ir meilę Lietuvai. O man mei-lę iškiepijo dar Altajuje lietuvių mo-terų jausmingi prisiminimai apie Tė-vynę kaip pasakų šalį, tikėjimas, kad visi grįšime namo ir kad mes, vaikai, būsim Lietuvos ateitis. Tokie dalykai mūsų galvose įsirėžę ilgam ir labai giliai”. □